

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Gökyüzünün En Ünlü Çifti

Gökyüzünde birbirlerine çok yakın görünen ya da birbirlerine gerçekten yakın olan yıldızlara çift yıldız deniyor. Çift yıldızlar, amatör gökyüzü gözlemcilerinin en çok ilgisini çeken gök cisimleri arasında. Çıplak gözle de görülebilecek birçok çift yıldız var. Ancak, bir dürbün ya da küçük bir teleskopla bakarsanız, çift yıldızlar daha ilgi çekici olabiliyor.

Aslında, gökyüzünde birbirine yakın görünen yıldızların hepsi ikili ya da çoklu sistem değil. Bakış doğrultumuz nedeniyle gerçekte birbirine çok uzak ve hatta parlaklıkları çok farklı iki yıldız yakın parlaklıkta ve konumda görünebilir. Bu yıldızlara "optik çift" deniyor.

Büyük Ay'daki Mizar ve çok yakınındaki Alkor (Alcor), gökyüzündeki en ünlü çiftlerden biri. Eskiden, bir söylenceye göre bir sultanın ordusuna alınacak acemi askerler bir sınava alınmış. Askerlerden bu iki yıldızı birbirinden ayırt etmeleri istenmiş. Nitekim, gözünün bozuk değilse, birbirine çok yakın görünen bu iki yıldız kolayca ayırt edebilirsiniz.

Eğer Mizar'a bir teleskopla bakacak olursanız, gerçekte bir birine deyecek kadar yakın görünen iki yıldızdan oluştuğunu görebilirsiniz. Mizar, gerçek bir ikili sistemdir. Yani, iki yıldız birbirinin çevresinde dolanır. Mizar, ilk keşfedilen ikili yıldız sistemi. Aslında, bu keşif gösterdi ki gökyüzündeki yıldızlar yalnız değiller. Günümüzde, yıldızların çoğunun ikili ya da çoklu sistemlerde bulunduğu düşünülüyor. Bunların yakınımda yer alanlarının yüzlercesi bir dürbün ya da küçük bir teleskopla gözlenebiliyor. Mizar ve Alkor, birbirlerine bir ışık yılının yaklaşık dörtte biri kadar yakınlar. Bu uzaklık fazla olsa da kütleçekimsel olarak birbirlerinin hareketini etkiledikleri için, Mizar'la aynı sistemin bileşeni olarak kabul ediliyorlar. (Bu durumda Mizar ikili değil, en azından üçlü bir sistem oluyor.)

Yıldızlar, yüzey sıcaklıklarına bağlı olarak farklı renklerde görünürler. Parlak yıldızlarda bu renkleri çıplak gözle fark edebiliriz. Antares gibi kırmızı dev bir yıldız turuncu görünürken, Rigel gibi çok sıcak yıldızlar mavi görünür. Güneş gibi ortalama yıldızlar sarımsı renktedir. Daha sönük yıldızların renklerini seçebilmek için, dürbün ya da teleskop gibi

bir gözlem aracı gerekebilir. Bu renk farkı, bazı çift yıldızlarda güzel bir karşıtlık oluşturur. Örneğin, yaz aylarında gökyüzünde bulunan Kuğu'nun parlak yıldızlarından biri olan Albireo'ya küçük bir teleskopla bakarsanız biri gök mavisi, ötekiyse altın sarısı iki yıldızdan oluştuğunu görebilirsiniz.

Gezegenler ve Ay

Gökyüzünün en parlak gezegeni **Venüs**, akşam gökyüzünde yükselmeyi sürdürüyor. Ay sonunda gezegen Güneş'ten yaklaşık 3,5 saat sonra batıyor. Gezegeni görebilmek için Güneş battıktan kısa bir süre sonra batı ufku üzerine

bakmak gerekiyor. Gezegen giderek bize yaklaştığı için, artık bir dürbünle ya da küçük bir teleskopla disk şeklinde görülebilir. **Satürn**, ay sonunda Güneş'in batmasıyla en yüksek konumuna ulaşmış oluyor. Gezegen, hava karardığında gözlem için en iyi konumda. Ancak, gece yarısı civarı

batıyor.

Jüpiter, ayın başlarında gece yarısı güneydoğu ufkundan doğuyor. Ay sonradaysa 22:30 civarı doğmuş oluyor. Gezegen, bu bölgede bulunan en parlak gök cisimi olduğundan ayırt edilmesi kolay.

Mars, geçen aylarda olduğu gibi, sabah alacakaranlığının hemen öncesinde doğu ufkundan yükseliyor. Gezegen çok parlak değil. Ancak bulunduğu bölgede parlak yıldızlar olmadığı için ve gezegenin turuncu rengi sayesinde kolayca ayırt edilebilir.

Merkür, ay boyunca sabah gökyüzünde olmasına karşın, ufuktan yeterince yüksek olmadığı için gözlenmesi zor. Yalnız ayın ilk günlerinde Güneş doğmadan yaklaşık yarım saat önce doğu ufku üzerinde görülebilir.

Ay, 2 Nisan'da dolunay, 10 Nisan'da sondördün, 17 Nisan'da yeniay, 24 Nisan'da ilkdördün hallerinde olacak.

Lir Göktaşı Yağmuru

Lir göktaşı yağmuru, her yıl 16 - 25 Nisan tarihleri arasında etkin oluyor. Göktaşı yağmuru, en yüksek etkinliğine 22 Nisan'da ulaşacak. Bu sırada saatte yaklaşık 20 kadar akanyıldızın gözlenebileceği tahmin ediliyor. Tüm göktaşı yağmurlarında olduğu gibi, daha fazla akanyıldız görebilmek için bunda da sabah saatlerini beklemek, en azından, gece yarısından sonra gözlem yapmak gerekiyor.

1 Nisan saat 23:00, 15 Nisan saat 22:00, 30 Nisan saat 21:00'de gökyüzünün genel görünümü.